

КОГЕНЕРАЦІЙНИЙ ВІТРОПАРК ДЛЯ ПРИВАТНОГО ТЕПЛИЧНО-ПАРНИКОВОГО КОМПЛЕКСУ

Жарков А. В.¹, Жарков В. Я.²¹ТОВ "ЮБС-Холод" (м. Харків),²Таврійський державний агротехнологічний університет (м. Мелітополь)*Розроблені і запатентовані технічні засоби когенераційного перетворення енергії вітру.*

Постановка проблеми. Проблема підвищення енергетичної ефективності діяльності в усіх секторах економіки та енергозберігаючої політики на рівні домогосподарств в усьому світі розглядається як одна з найбільш актуальних задач з точки зору забезпечення сталого розвитку та збереження довкілля. Отже розробка ефективних технічних засобів перетворення ВДЕ для домогосподарств є однією з пріоритетних задач.

Аналіз останніх досліджень. На кінець 2015 року світова сумарна установлена потужність ВЕУ досягла 432,883 МВт, а лідером світової вітроенергетики залишається 5-ка країн (рис.1): Китай - 145,362 (33.6%), США - 74,471 (17.2 %), Німеччина - 44,947(10.4%), Індія - 25,088 (5.8 %), Іспанія - 23,025 (5.3%) [1].

Відомо, що в невеликих ВЕУ найбільш розповсюджені багатополюсні генератори з постійними магнітами [2]. Електричні машини з застосуванням постійних магнітів з'явилися в 30-ті роки ХХ ст. Проте невисокі питомі характеристики тодішніх постійних магнітів обмежували можливість їх застосування. Вперше неодимовий постійний магніт на основі формули $Nd_2Fe_{14}B$ був представлений в Японії в 1982-му році. Активно застосовувати неодимові магніти почали в 1984-му році. Головним виробником цих унікальних магнітів сьогодні є Китай. На поточний момент практично у всіх вітрогенераторах встановлені тихохідні генератори на основі постійних магнітів [1].

У роторі присутні постійні неодимові магніти, які незалежно від сили вітру постійно включені, і при найменшому вітрі вітрогенератор починає заряджати акумуляторні батареї і виробляти електроенергію. Застосування високоенергетичних неодимових магнітів складу неодим-залізо-бор дозволило спростити конструкцію і значно зменшити розміри і масу генераторів, що послужило поштовхом до розвитку малої вітроенергетики, безумовним лідером якої також є Китай.

Мета статті. Міжнародна науково-практична конференція "Відновлювана енергетика та енергоефективність у ХХІ ст." (Київ, вересень 2016р.) ухвалила "рекомендувати дослідження за напрямком когенераційних технологій виробництва теплової і електричної енергії на базі використання ВДЕ для домогосподарств". На розробку технічних засобів когенераційної вітроенергетики й спрямована дана стаття.

Основна частина. На опалення і гаряче водопостачання у світі витрачається близько третини палива. Разом з тим, 40% енергії селянинові потрібні у вигляді низькопотенційної теплоти (НПТ). Витратити високоякісну електричну енергію на отримання НПТ про-

тирочить здоровому глузду. НПТ необхідно отримувати від ВДЕ [1,2] - за рахунок енергії Сонця, вітру, біомаси тощо. З початку ХХІ ст. в ТДАТУ ведуться наукові роботи щодо перетворення енергії вітру в інші корисні форми, зокрема запропоновано індукційний спосіб перетворення енергії вітру в теплоту, розроблено і запатентовано декілька варіантів індукційних пристроїв перетворення енергії вітру в теплоту (ПЕВТ), різних за конструкцією, призначенням і ефективністю.

Принцип роботи ПЕВТ заснований на збудженні вихрових струмів в сталевих магнітопроводах (МП). Магнітна індукція збільшується, коли зубець рухомого МП розташовується над зубцем нерухомого, і буде зменшуватися, коли зубець рухомого МП буде розташований над пазом нерухомого МП. Величина магнітної індукції залежить від зазору і зменшується із збільшенням зсуву від V_{max} до V_{min} . Таким чином, при обертанні рухомого МП, жорстко зв'язаного з валом ВД, що обертається за рахунок енергії вітру, індукція в зазорі пульсує, не змінюючи знаку від $V_{\delta_{max}}$ до $V_{\delta_{min}}$. Її можна представити у вигляді двох складових: змінної з амплітудою $V_{\delta_{-}}=0,5 (V_{\delta_{max}} - V_{\delta_{min}})$ і постійної, рівної $V_{\delta_{+}}=0,5 (V_{\delta_{max}} + V_{\delta_{min}})$. Змінна складова магнітного поля індуктує в МП ЕРС і вихрові струми частотою $f=Zn$, де Z і n - відповідно, кількість зубців і частота обертання рухомого МП.

Вихрові струми за законом Джоуля-Ленца нагрівають МП, а ті нагріватимуть теплоакumuлюючу рідину в резервуарі, яка може використовуватися для обігріву споруд, парників та теплиць. Постійна складова магнітного потоку ніяких струмів не індуктує, тому ця частина магнітного потоку не приймає участі в перетворенні вітрової енергії в теплову. Чим більша швидкість вітру і швидкість обертання вала ВД, тим більшою буде величина і частота індуктованих вихрових струмів, що нагрівають МП, тим більше теплоти виділятиметься в них, а останні нагріватимуть теплоакumuлюючу рідину в резервуарі.

З урахуванням необхідної потужності ПЕВТ і допустимої температури нагріву МП нами розроблена методика розрахунку параметрів перетворювача [1,3]:

- вибір габаритних розмірів ПЕВТ;
- вибір параметрів зубців.
- визначення оптимальних розмірів обмотки збудження.

Фізичне моделювання на макеті ПЕВТ дозволило знайти залежність магнітного потоку Φ від величини зазору δ і переміщення зубців якоря відносно зубців індуктора. Досліджені зміни магнітного потоку Φ і магнітної індукції B в зубцях при різних параметрах магнітної системи. Дослідження проводилися для зу-

бцевих зон, які мали співвідношення в межах: $\delta_0 = \delta/\tau = 0,04 \dots 0,3$; $b_{z0} = b_z/\tau = 0,5 \dots 1$; $h_{z0} = h_z/\tau = 0,3 \dots 1,5$.

Для фізичного моделювання використаний електромагнітний макет магнітної системи і з'єднані пакети зубцевих зон з різною конфігурацією зубців, набраних із електротехнічної сталі. Потік у визначеній області створювався двома котушками при проходженні по них струму. Оптимальна відносна ширина зубця знаходиться в досить вузьких межах: $b_z = (0,65 \dots 0,8)\tau$. Індукція в повітряному зазорі на ділянці зубцевого ділення 2τ визначалася балістичним методом. Результати заміру залежності повного магнітного потоку Φ зубцевого ділення в зазорі δ від переміщення зубців якоря відносно зубців індуктора при різних значеннях величини зазору подані на рис. 1.

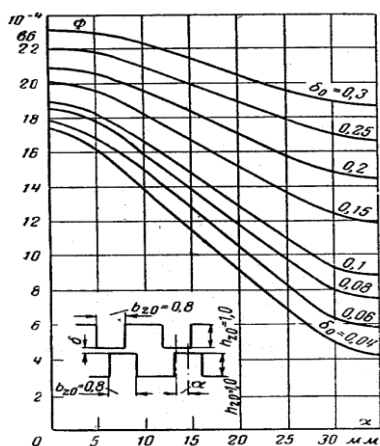

Рисунок 1 – Зміна магнітного потоку Φ в зазорі δ при переміщенні зубців якоря відносно зубців індуктора

Ефективність роботи ВЕУ суттєво залежить від правильності вибору системи керування генератором. При мінімальному керуванні генератором напруга на його виході (і частота, в разі генератора змінного струму) буде нестабільною. Електроенергію з такими параметрами можна безпосередньо застосовувати в нагрівачах. В багатьох випадках такі ВЕУ задовольняють споживачів [1]. Відносно малі потреби в електроенергії зі стабільними параметрами (наприклад 220 В/50 Гц) можна в такому випадку задовольняти спеціальними перетворювачами від акумуляторних батарей (рис.2).

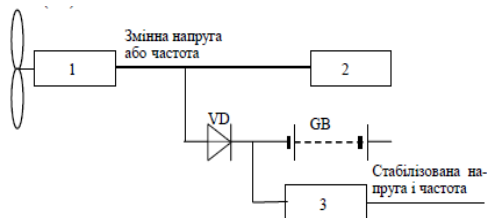

Рисунок 2 – Схема узгодження присадибної ВЕУ зі споживачами: 1 - вітроелектрогенератор, 2 – електронагрівачі, 3 – інвертор, VD – випрямляч, GB – акумуляторна батарея

Для живлення обмоток збудження декількох ШЕВТ розробленого нами когенераційного вітропар-

ку [4] передбачений, підключений через випрямляч, розроблений нами автономний вітроелектрогенератор з аксіальним магнітним полем на неодимових магнітах (пат. №№ 116122, 116482, 116497, 116510, 116576).

Розробки впроваджені в навчальному процесі ТДАТУ і частково в приватному домогосподарстві, Наукова робота студентів, які приймали участь в роботі на цю тему [5], в другому турі конкурсу СНР (2017) зайняла призове місце. Студенти нагороджені дипломами МОН України.

Висновок. Когенераційні технології збільшують ефективність роботи технічних засобів перетворення ВДЕ в селянських домогосподарствах.

Список використаних джерел

1. Галько С. В. Удосконалення технологій та засобів перетворення відновлюваних і нетрадиційних джерел енергії для сільськогосподарського виробництва: Звіт про НДР (кінцевий) / С. В. Галько, В. Т. Діордієв, А. В. Жарков та ін., кер. В. Я. Жарков // ТДАТУ. – Мелітополь, 2016. – 160 с.
2. Дудніков С. М. Обґрунтування методики визначення загальних обсягів різних видів енергії від комбінованої системи енергопостачання / С. М. Дудніков // Вісник ХНТУСГ. Проблеми енергозабезпечення та енергозбереження в АПК України. – 2013. – Вип. 142. – С. 12-15.
3. Атрошенко О. С. Вдосконалення індукційного перетворювача механічної енергії вітру в теплоту / О. С. Атрошенко, А. В. Жарков, В. Я. Жарков // Автоматизація технологічних об'єктів та процесів. Пошук молодих. – Донецьк: ДонНТУ, 2008. – С. 209-211.
4. Пат.116602 UA. МПК А01G9/14, А01G9/24, С22С14/00, С22С19/03. Когенераційний вітропарк з автономним джерелом збудження індукційних перетворювачів / А. В. Жарков, Б. С. Новах, Ю. В. Шалигіна [та ін.]. – Опубл. 25.05.2017, Бюл. №10.
5. Лучанінов В. Ю. Когенераційний вітропарк для власної садиби / В. Ю. Лучанінов, А. В. Жарков // Зб. тез доповідей. – Маріуполь: ДВНЗ "ПДТУ". – 2017. – С. 17.

Аннотація

КОГЕНЕРАЦИОННЫЙ ВЕТРОПАРК ДЛЯ ТЕПЛИЧНО-ПАРНИКОВОГО КОМПЛЕКСА

Жарков А. В., Жарков В. Я.

Разработаны технические средства когенерационного преобразования энергии ветра.

Abstract

COGENERATION WIND FARM FOR THE GREENHOUSE COMPLEX

A. Zharkov, V. Zharkov

Developed and patented technical equipment of the cogeneration energy conversion of the wind.